

3. Пухкал О. Духовний вимір української ментальності. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2008. № 4. С. 270-278.

4. Ж. Ле Гоф. Ментальность: двусмысленная история. *История ментальности, историческая антропология*. М., 1996. С.42-50.

5. Полежаєв Д.В. Ментальність особистості: філософсько-освітній аспект. *Психологія і особистість*. № 2(8). 2015. С. 71-85.

Ключові слова: менталітет, ментальність, особистість, національний характер, психологія, правова реальність.

Key words: mentality, mentality, personality, national character, psychology, legal reality.

Ковбасюк Степан Валерійович

*Національний університет одеська юридична академія
старший викладач кафедри загальної теорії права та держави,
кандидат юридичних наук*

НОВІ ПІДХОДИ ДО ТИПОЛОГІЇ ІНСТИТУТІВ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ

Сучасне суспільство генерує такі вимоги, які має забезпечувати держава: космополітичність, мобільність, належний стан навколишнього середовища, секулярність, розвиток і заохочення технологічних змін тощо. Саме тому основою інституціоналізації сучасної держави стає побудова системи інститутів держави здатної до міжінституційної конкуренції та діджиталізації, основним завданням якої є створення умов для регулювання та фактичного упорядкування певної групи відносин у соціумі відповідно

до забезпечення виживання й розвитку громадянського суспільства, захисту прав і свобод людини як мети та призначення сучасної держави.

Виклики з яким стикається сучасна держава та вимоги, що генерує сучасне суспільство стають підставами для переосмислення інституційної системи сучасного суспільства, важливим етапом цього процесу повинно стати оновлення типології інститутів сучасної держави. Враховуючи особливості функціонування сучасної держави необхідно визначити які нові критерії типології інститутів можуть бути сформульовані.

Можна запропонувати такий значущий критерій класифікації інститутів держави як ступінь підконтрольності інститутів суспільству. Відповідно до цього критерію інститути держави поділяються відкриті й закриті.

До відкритих належить більшість інститутів держави, до закритих – спецслужби. Хоча останнім часом, у зв'язку з виявленням низки фактів протиправної діяльності спецслужб у багатьох країнах, законами закріплено можливість контролю за діяльністю спецслужб. Так, Розділ 6 Закону України «Про Службу безпеки України» передбачає контроль за діяльністю СБУ з боку Верховної Ради та Президента, нагляд за її діяльністю з боку прокуратури.

Наступним критерієм класифікації може виступати ступінь формалізації, за яким інститути держави розподіляються на формальні та неформальні. Формальні зафіксовані в нормах писаного права й обов'язкові для виконання всіма членами суспільства, для дотримання процедури їх виконання існують механізми примусу і покарання за недотримання діючих формальних норм. На відміну від них неформальні – неписані та не задокументовані у текстах офіційних документів. Тобто критерієм розмежування формальних та неформальних правил є, по-перше, можливість чіткого визначення і специфікації, по-друге, закріплення в текстах документів із проходженням відповідної процедури реєстрації; по-

третє, наявність механізму підтримки виконання з боку державних органів; по-четверте, обов'язки держави щодо захисту цих правил [1, с. 21].

До формальних інститутів відносять норми й організації, створені або санкціоновані державою, які мають універсальний характер. Найбільш яскравим прикладом формальних інститутів є правові норми. До неформальних інститутів відносять норми, які мають характер звичаїв, традицій або взаємних угод; при цьому вони мають партикулярний характер і їх виконання контролюється лише зацікавленими суб'єктами.

Інститути держави можуть класифікуватися за формою буття, у відповідності до якої слід виокремлювати: інститути віртуального простору та інститути реального середовища. Забезпечення інституційного статусу держави за сучасних умов є неможливим без широкої та повсюдної діджиталізації (використання цифрових та інформаційно-комунікаційних технологій) суспільного виробництва, оскільки її позитивні зовнішні ефекти (екстерналиї) кумулятивно впливають на інтелектуальний, технологічний, соціально-економічний та інфраструктурний потенціал шляхом самопідтримуючого синергетичного ефекту. Із цього приводу на сучасному етапі розвитку світової економіки все більше уваги приділяється цифровим технологіям та електронному бізнесу. Цифрові технології відкривають унікальні можливості для розвитку вітчизняної економіки та підвищення якості життя громадян. Цифрові технології на теперішній час вважаються важливим фактором прискорення розвитку провідних країн світу та зростання їх конкурентоспроможності. Прикладом інституту віртуального простору в Україні є платформа «Дія».

За матеріальним критерієм слід виокремлювати інститути держави, що мають матеріальне вираження (державний апарат, державні установи, підприємства та організації) та інститути, що не мають матеріального вираження (інститут надзвичайного стану, інститут виборів, інститут референдуму тощо). Як зазначає В.В. Сімутін, «згідно з цією класифікацією

інститути сучасної держави є виразом особливого порядку її організації та діяльності. Втілення в життя інститутів, які не мають матеріального вираження, здійснюється у більшості випадків через створення спеціальних підрозділів (комісій, штабів та ін.) за рахунок потенціалу інститутів, що мають матеріальне вираження»[2, с. 56].

Дослідження інституційної сфери набувають усе більшої актуальності у зв'язку зі зміною місця та ролі держави в сучасному глобалізованому світі. Відповідно до прогнозів фахівців, найближчим часом (залишаючись основним учасником міжнародних відносин і провідним інститутом політичної системи) держава змушена буде поступитися багатьма своїми позиціями, змінити свої інституції, а вплив недержавних інститутів у цілому призведе до зміни характеру здійснення державної влади. Недержавні структури будуть усе активніше конкурувати з державою, а державна влада буде змушена все частіше делегувати свої повноваження недержавним інституціям. Усі ці фактори зрештою відобразяться на інституційних особливостях сучасної держави. Особливо значущими є зміни місцевих інститутів держави.[3, с. 6]

Основним елементом інституціоналізації сучасної держави має стати паралельний і комбінований розвиток місцевих, національних і наднаціональних політико-адміністративних структур.

Представлена класифікація інститутів держави дає змогу поглибити знання про особливості їх організації, функціонування і розвитку в механізмові держави, більш детально розглянути особливості інституційної системи сучасної держави.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Стрижак О.О. Дихотомія формальних та неформальних інститутів Економіка і суспільство. 2016. Вип. 5. С. 19–25.

2. Сімутін В.В. Інститути держави як складові елементи механізму сучасної держави. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: «Право». 2014. Вип. 27 (1). С. 54–57.

3. Оборотов Ю.Н. Образы государства в глобализирующемся мире. Закон и жизнь. 2004. № 8 (153). С. 4–8.

Ключові слова: сучасна держава, інститути держави, інституційний підхід, державна влада, механізм держави, інституціоналізація.

Key words: modern state, state institutions, institutional approach, state power, state mechanism, institutionalization.

Іванчук Віра Євстафіївна

Національний університет «Одеська юридична академія»
аспірантка кафедри загальної теорії права та держави

ПРАВОВИЙ МОНІТОРИНГ ЯК СУЧАСНИЙ НАПРЯМОК РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

В сучасному світі такі процеси як державотворення та правотворення необхідні для дослідження різних сфер життєдіяльності суспільства та держави. Є необхідність для розвитку та реформування правової системи України. Важливим юридичним інструментом для України є впровадження «правового моніторингу», який дозволить стежити та контролювати якість та головне ефективність законодавства, а також у сфері реалізації права допоможе ставити цілі та отримувати якісний результат.

Реформування правової системи насамперед пов'язується з нагальною необхідністю проведення модернізації трьох основних її напрямків: конституційного, законодавчого та судового. Усі ці напрями тісно взаємопов'язані, адже, приміром, судове реформування неможливе